

Strand kommune
Postboks 115
4126 JØRPELAND

Deres ref:
Vår ref: 2024/222856
Dato: 10.09.2024

INNSPILL TIL KOMMUNEPLANENS AREALDEL - HØRING STRAND KOMMUNE

Vi viser til høringen av Kommuneplanens arealdel 2024-2036 med tilhørende dokumenter, datert 08.07.2024, deres ref: 24/1419 / 24/25049 / ELLANI

Dokumentet er godkjent elektronisk. Mattilsynet er høringsinstans i plansaker og skal bidra til at kommunens samfunnsplanlegging ivaretar nasjonale og regionale interesser innenfor områdene drikkevann, plantehelse, mat, fiskehelse/fiskevelferd og dyrehelse/dyrevelferd.

Våre innspill til kommuneplanens arealdel (KPA)

Vi ønsker å komme med innspill til planprogrammet, med spesielt fokus på drikkevann.

I arealplankartet er det bare Regnarvatnet som er markert H110 sikringszone drikkevann.

Det er viktig at alle drikkevannskilder og kildenes nedslagsfelt og tilsigsområder gis beskyttelse igjennom de kommunale planene. Dette for å unngå forurensning av vannet som skal bli til drikkevann.

Vi har registrert at flere drikkevannskilder både offentlige og private, fortsatt ikke har fastsatt hensynssoner med bestemmelser i de kommunale planene. For å kunne ta vare på produksjonen av trygt drikkevann i et kortsiktig og langsiktig tidsperspektiv må vi beskytte kildene våre mot aktiviteter og tiltak som kan gi til økt fare for forurensning av vannet. Vi vil derfor sterkt tilråde at det i KPA blir lagt til bestemmelser om hvilke aktiviteter som må unngås i hensynssonene.

Nasjonale forventninger

Vi viser til nye Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023 - 2027 der rent og trygt drikkevann er omtalt med følgende punkter:

- Kommunene har ansvar for å sikre husholdningene og næringslivet tilgang på tilstrekkelige mengder helsemessig trygt drikkevann. Dette er en forutsetning for god helse og et velfungerende samfunn.
- Sikring av drikkevannskilder og areal til infrastruktur for vannforsyning og avløp, er derfor en viktig del av kommunale planer.
- Vannforekomster som benyttes til vannforsyning må beskyttes mot forurensning med hensynssoner med tilhørende planbestemmelser.

- Beskyttelse av forurensning vil også bidra til å redusere behovet for rensing ved produksjon av drikkevann.
- En robust vannforsyning er avgjørende for samfunnssikkerheten.
- Det er viktig at den kommunale sektor- og arealplanleggingen ses i sammenheng og bidrar til å løse disse utfordringene.

Vi viser videre til Regjeringens forventninger i samme dokument som sier følgende:

- Kommunens drikkevannsforsyning skal inngå i vurderingen av samfunnssikkerhet i kommuneplanens samfunnsdel og arealdel. Drikkevannskilder tas hensyn til og sikres i planlegging, blant annet for å redusere behovet for vannrensing.

Nasjonale mål for vann og helse

Nye Nasjonale mål for vann og helse med gjennomføringsplan (regjeringen.no) er vedtatt i februar 2024. Hovedmålet er å oppnå tilstrekkelig forsyning av rent drikkevann og sanitære forhold for alle. I Norge er det mange tusen privateide enkeltvannforsyninger og små vannforsyningssystemer som forsyner husstander og fritidseiendommer. Driften og kunnskapen om drikkevann varierer sterkt, og de færreste enkeltvannforsyningene har vannbehandling, noe som kan utfordre tilgangen til trygt og nok drikke.

Av de 25 nasjonale målene er det delmål som omhandler beskyttelse av vannkilder, leveringssikkerhet og beredskap av drikkevann. Målene er basert på FNs bærekraftsmål, særlig nr. 6 med delmål, for å sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til trygt drikkevann.

I plansammenheng vil vi spesielt trekke frem følgende nasjonale mål på drikkevannsområdet:

Mål nr. 4 - Alle vannforekomster med uttak av drikkevann skal være beskyttet mot forurensning

Mål nr. 5 - Kommunal samfunnsplanlegging skal sikre innbyggerne trygt drikkevann og drikkevannshensyn skal ivaretas i arealplanleggingen

Mål nr. 6 - Kommunen skal ha helhetlige planer og tiltak som ser vann, avløp og arealbruk i sammenheng

Mål nr. 11 - Kommunens overordnede risiko og sårbarhetsanalyser skal ivareta sikkerheten i drikkevannsforsyningen

Mål nr. 12 - Kommunens beredskapsplanverk skal sikre alternativ drikkevannsforsyning for alle, om nødvendig gjennom samarbeid

Relevant regelverk

- Kommunen skal i samsvar med folkehelseloven kapittel 2 ta drikkevannshensyn når den utarbeider arealdelen av kommuneplanen og reguleringsplaner, samt når den gir tillatelser etter relevant regelverk, jf. § 26 i drikkevannsforskriften. Hvis vannforsyningssystemet ligger i flere kommuner, skal dere om nødvendig ta initiativ til et interkommunalt plansamarbeid.

Drikkevannshensynet i kommuneplanens arealdel

Vi forventer at drikkevannshensynet kommer tydelig fram i arealformålene, sammen med synlige hensynssoner og konkrete bestemmelser.

Vannverkseieren skal gjennomføre en farekartlegging og farehåndtering av vannkilde med tilsigsområde i tråd med kravene i drikkevannsforskriften § 6, og etablere beskyttelse etter § 12. Denne farekartleggingen skal være grunnlaget for restriksjoner/bestemmelser som knyttes til den enkelte hensynssone og arealformål i kommuneplanens arealdel. Kommunen skal i samarbeid med vannverkseieren vurdere behovet for restriksjoner for å beskytte råvannskilder, vanntilsigsområder, drikkevannsbasseng og annen kritisk infrastruktur og synliggjøre dette i kommuneplanens arealdel.

Det må også vurderes om det skal avsettes hensynssoner med tilhørende planbestemmelser etter §§ 11-7, 11-8, 11-9 og 11-11 i plan og bygningsloven (PBL), jf. drikkevannsforskriften § 26.

Dere sikrer vannkildene ved å etablere hensynssoner med bestemmelser

Drikkevannskildene må være synlige i plankartene sammen med hensynssoner og bestemmelser. Kommunen sammen med vannverkene skal vurdere behovet for hensynssoner med bestemmelser

ved følgende områder:

- Hovedkilder med vanntilsigsområde (overflatekilder og grunnvannskilder)
- Reservevannkilder og framtidige kilder med vanntilsigsområder
- Kommunale og private vannkilder med vanntilsigsområder
- Kritisk infrastruktur i vannforsyningen (eksempel overføringsledninger, drikkevannsbasseng etc.)

Bestemmelsene skal være konkrete for de tiltak og aktiviteter som ikke tillates innenfor hensynssonen. Dette innbefatter også aktivitet og tiltak som ikke krever tillatelse fra kommunene. I tillegg skal bestemmelsene være tydelig nok for å begrense aktiviteter som ikke kan aksepteres innenfor hensynssonene. Bestemmelsene kan inkludere forbud/påbud.

Drikkevannshensynet til fremtidige drikkevannskilder må komme tydelig frem i planene. Gjennom planarbeidet bør det vurderes å beskytte eventuelle kjente grunnvannsressurser eller egnede overflatevannkilder som per i dag ikke anvendes til uttak av drikkevann. Dette kan gjøres ved å fastsette hensynssone etter PBL 11-8 bokstav d) - båndlegging etter andre lover, f.eks. beskyttelse av fremtidige drikkevannskilder, jf. vannressursloven § 13 fjerde ledd og vedtak etter vannforskriften.

Gode bestemmelser bør være

- Basert på farekartlegging av råvannskilde med tilsigsområde
- Relevante og tilstrekkelige
- Konkrete for tiltak og aktiviteter som ikke er tillatt
- Etablert for hovedkilder, reservevannkilder og framtidige kilder
- Lett tilgjengelig for enhver

Tilknytning til eksisterende vannforsyning, eller større fellesanlegg

Når det planlegges utlegging av nye bolig- (herunder fritidsboliger) eller industriområder, eller fortetting innenfor eksisterende bebyggelsesområder, må kommunen vurdere muligheten for å knytte disse til eksisterende vannforsyningssystemer i nærheten eller om nødvendig til nytt fellesanlegg, jf. Nasjonale mål for vann og helse. Det er hensiktsmessig å etablere rekkefølgebestemmelser som ivaretar dette.

Kommunen må ha målsetninger om å øke tilknytningen til eksisterende vannforsyningssystemer. Mattilsynet forventer at kommunen lager en plan for at alle fastboende innbyggere har tilgang til nok og trygt drikkevann.

Kommunen kan stille krav om tilkobling, jf. PBL § 27-1 og §27-2 i områder hvor det er bygget ut kommunalt vann og avløp. Særlig gjelder dette for fritidsbebyggelse jf. PBL § 30- 6.

Byggegrenser ved ledningsnett drikkevann

Det bør vurderes å etablere bestemmelser som setter byggegrenser mot offentlige vann- og avløpsledninger. Mattilsynet vil påpeke at det er tiltakshaver som til enhver tid er pliktig til å vise aktsomhet og orientere seg om infrastruktur i grunnen, dette prinsippet gjelder også hvis private vannforsyningssystemer blir berørt.

Særskilt utredning av løsninger for drikkevann før utbygging

Når forslag til nye utbyggingsområder skal vurderes så skal tilgangen til vann og avløp inngå som en del av vurderingen. Der hvor KPA gir retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging, skal planbeskrivelsen gi en særskilt vurdering og beskrivelse av tilgangen til helsemessig trygt og nok drikkevann og avløp - en konsekvensutredning (KU) - etter PBL § 4-2.

KPA må stille krav om at en helhetlig kartlegging og vurdering av vann og avløp skal utarbeides i hver enkelt reguleringsplan. Det må foreligge en teknisk plan for vannforsyningen før det gis tillatelse til tiltaket. Planen skal være utarbeidet av kompetente personer og inneholde informasjon og vurdering

av relevante forhold og gjennomførbare løsninger. Vann-, avløp- og overvannsplan (VAO-plan) må være godkjent av relevant fagmyndighet i kommunen før første gangs høring. For det videre arbeidet med reguleringsplaner må det være bestemmelser i KPA som krever at tiltakshaver før byggestart/før bebyggelse tas i bruk må dokumentere at planlagt vannforsyning er etablert, og at den gir både nok og trygt drikkevann, slik det kreves av PBL § 27-1.

Vannverkseier har ansvar for vannforsyningen

Nye fellesanlegg skal være eid av kommunen når de er av en viss størrelse, som bestemt i Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg (vass- og avløpsanleggslova) §§ 1 og 2. Det er kommunen som har myndighet og forvalter bestemmelsene i denne loven. Mattilsynet erfarer at fellesanlegg med kommunalt eierskap sikrer stabile forhold og systematisk oppfølging av vannforsyningen. For abonnenter er forutsigbarhet og varige løsninger viktig for stabil leveranse av trygt og nok drikkevann.

Spredt bebyggelse (leveringssikkerhet og beskyttelse av vannforsyning)

For spredt bolig-, fritids- og næringsbebyggelse, må det komme fram i bestemmelsene at disse skal tilkobles en drikkevannsforsyning som leverer hygienisk betryggende drikkevann og drikkevann i tilstrekkelige mengder. Det kan være tilkobling til eksisterende vannforsyninger (fellesanlegg), eller at det etableres ny vannforsyning.

Kommune og eiere av vannforsyningssystem må sørge for beskyttelse av råvannskilder og vanntilsigsområder gjennom reguleringsplanen, ved at det reguleres inn hensynssoner og aktivitetsbegrensninger.

Det må være bestemmelser som krever at tiltakshaver før byggestart må dokumentere at planlagt vannforsyning gir både nok og trygt drikkevann, slik det kreves av PBL § 27-1.

Planen kan også inneholde rekkefølgebestemmelser om at alle etablerte boliger, hytter og næringsbygg skal være tilkoblet fellesanlegget, og at det ikke tillates etablering av privat vannkilde/avløp i planområde der fellesanlegg er vedtatt.

Beskyttelse etter vannforskriften

Arealplan vil også dekke sjøområdene i kommunene, men bruk og vern langs kysten skal ses i sammenheng på begge sider av strandlinjen. Planen skal ha bestemmelser for oppdrett, havbruk og beskyttelse av kystlinjen (vannforskriften). Det skal gjøres konkrete vurderinger av behovet for å sikre ulike hensyn og prioritere mellom disse, og bestemmelsene må sikre at det ikke etableres aktiviteter som forurensrer vannmiljøene.

For fiskeri og havbruk, må bruken av arealer for ulike typer akvakultur, inklusiv mobile anlegg, avklares gjennom regionale og kommunale planer.

Plantehelse - hindre smittespredning av planteskadegjørere

Der det er relevant bør det lages bestemmelser som vil forebygge overføring av kjent og ukjent smitte med masser av stein, grus, jord med mer. Det må stilles krav med vilkår til entreprenører, tiltakshavere og annen relevant virksomhet for å sikre at de er kjent med status for ulike skadegjørere og setter inn nødvendige tiltak. Bestemmelser må sikre at entreprenører og tiltakshavere innhenter informasjon fra Mattilsynet (om planteskadegjørere og ugras, for eksempel floghavre og parkslirekne) som grunnlag for nødvendige tiltak. Det er hensiktsmessig å etablere rekkefølgebestemmelser som ivaretar dette.

Vi viser til Miljødirektoratet for informasjon om svartelistede arter og nødvendige tiltak.

Fiskehelse og fiskevelferd hos akvatiske dyr

Der det er relevant bør det lages bestemmelser som vil forebygge overføring av kjent og ukjent smitte, mellom vassdrag og langs kysten med omkringliggende områder (inkludert akvakulturanlegg). Det må

stilles krav til entreprenører og annen relevant virksomhet om vask og desinfeksjon av anleggsmaskiner og annet utstyr før det kan benyttes i og nært vassdrag. Det er hensiktsmessig å etablere rekkefølgebestemmelser som ivaretar dette.

I uttalelse til kystzoneplaner omtaler vi hensynet til fiskehelse og fiskevelferd hos akvakulturdyr, og også hensyn til villfisk.

God områdestruktur er en forutsetning for god biosikkerhet, forebyggende helsearbeid og beredskap. Dette bidrar også til god bærekraft.

Akvakulturnæringen har et selvstendig ansvar for biosikkerhet og struktur. Gode planprosesser og involvering bør legges til rette for dette ved fokus på forbedring av struktur.

For å hindre smitte mellom vassdrag, og redusere forurensende avrenning og utslipp til vassdrag og råvannskilder, kan det vedtas rekkefølgebestemmelser på kommuneplannivå.

Dyrehelse og dyrevelferd

Mattilsynets forvaltningsområde omfatter dyrevelferdsmessige, eventuelt også dyrehelsemessige, uheldige konsekvenser av naturinngrep. Dyr skal beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger. Det bør være en bestemmelse i KPA som ivaretar dette. For eksempel må gjerder og liknende utformes og vedlikeholdes på en slik måte at dyr ikke kan komme til skade. Kommunen skal ta tilstrekkelig hensyn til viktige trekkruiter, habitat og viltlevende dyr.

Med hilsen

Aslak Forus
Seksjonssjef

Aslak Forus
avdelingssjef

Kopi: Statsforvalteren